

УДК:330.322

Чередник Анна Олегівна*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ «ВЕНЧУРНИЙ БІЗНЕС»

Анотація. У зв'язку зі зростанням кількості та вартості чистих активів українських венчурних інститутів спільного інвестування, досліджено теоретичні аспекти поняття «венчурний бізнес», проаналізовано трактування досліджуваного поняття вітчизняними та закордонними науковцями. Уперше виділено три підходи до визначення сутності поняття «венчурний бізнес»: 1) як ризикового бізнесу; 2) як способу відновлення капіталу; 3) як підприємницької діяльності. На основі поєднання двох підходів запропоновано власну дефініцію венчурного бізнесу.

Ключові слова: венчурний бізнес, ризик, ризиковий проект, бізнес, підприємницька діяльність, підприємництво, наукомістка галузь виробництва

Вступ. Сучасний стан економіки України являє собою нескінченну кризу, характерними рисами якої є нестабільний курс валют, невизначеність торгівельних відносин з Росією та країнами ЄС, різке падіння платоспроможності населення, зниження попиту на українську продукцію на зовнішніх та внутрішніх ринках. Виникає необхідність нових шляхів ведення підприємницької діяльності, яка зможе повноцінно функціонувати у нестабільних і ризикових умовах зовнішньої середовища, одним із таких новаторських шляхів ведення бізнесу є венчурний бізнес.

За даними звіту Української асоціації інвестиційного бізнесу до 2 кв. 2016 р. вартість чистих активів інститутів спільного інвестування продовжувала зростати винятково за рахунок венчурних фондів (табл. 1.).

Таблиця 1

ДИНАМІКА ВЕНЧУРНИХ ІСІ 2014–2016 рр.

Період	3 кв. 2014	4 кв. 2014	1 кв. 2015	2 кв. 2015	3 кв. 2015	4 кв. 2015	1 кв. 2016	2 кв. 2016
Вартість активів:								
Венчурні ІСІ, млрд. грн.	119,4	127,1	145,9	148,1	154,5	189,9	193,2	200,5
Крім венчурних ІСІ, млрд. грн.	8,35	9,87	11,29	10,2	9,51	9,8	9,4	9,1
Кількість венчурних ІСІ:	1014	1006	1004	1000	991	992	968	978

Врешті, венчурний сектор розширив свою частку ринку за активами до 94,2 %, вартість чистих активів венчурних ІСІ у 2 кв. 2016 року становить 200,5 млрд грн [1].

Постановка задачі. Дослідженню феномена венчурного бізнесу присвячено велику кількість наукових робіт вітчизняних і зарубіжних авторів. Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад венчурного бізнесу зробили українські до-

*Анна Олегівна Чередник — аспірант кафедри Підприємницької діяльності Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця AnjutaLysjakova@mail.ru

слідники: Г.Г. Михальченко, О.В. Черняєва, В.Л. Кисіль, Р.В. Садловський, Ю.В. Заморока, В.А. Гарбар, О. П. Зінченко, В.П. Ільчук, Л.Ф. Радзівська, В.М. Євтушенко, О.Є. Кузьмін, М.Б. Найчук-Хрущ, О.В. Гук та ін. Серед іноземних науковців не можна не відмітити внесок А.І. Никконен, І.І. Родионова, Ю.П. Аммосова, Дж.Б. Тіделла, Д. Кейза, Ш. О'Грейді та ін.

Аналіз сучасних наукових робіт і публікацій дозволив виявити, що існує розбіжність у трактуваннях поняття венчурного бізнесу, тому виникає необхідність в узагальненні суті венчурного бізнесу.

Метою статті є дослідження теоретичних аспектів поняття «венчурний бізнес», а також розробка авторської його дефініції.

Результати. Поняття «венчурний бізнес» з точки зору лінгвістики, походить від складання двох слів англійської мови «venture» та «business». Традиційно дане поняття перекладається з англійської мови як «ризиковий бізнес», тобто бізнес, що здійснюється в умовах підвищеного ризику. Однак, це спрощене і не повне тлумачення.

Згідно словника лексики англійської мови Merriam-Webster трактування слова «venture» вказує, що це дієслово, що з'явилося в середньовічній англійській мові близько XV ст. і являє собою скорочення і альтерацію слова «aventuren»: так називали ризик, гру, в деякому сенсі — небезпеку. Очевидно, що саме звідси випливає пряме тлумачення поняття «венчурний бізнес», що стало традиційним [2, 3].

З іншого боку, професор Дж. Б. Тіделл, відомий американський лінгвіст, відносив появу цього слова до перших перекладів англійською Біблії. На його думку, «venture» — це іменник, що з'являється в першій книзі Царів, де трактування цього поняття пов'язано з таким змістом, як шанс, удача, доля [4]. За цих умов, поняття «венчурний бізнес» постає в дещо іншому сенсі. Це вже не ризиковий бізнес, а «бізнес на вдачу», бізнес, що розраховує на шанс.

Однак головним є перше трактування і саме виходячи з нього в іноземних джерелах, даються змістовні визначення поняття венчурного бізнесу. Найсучасніше видання «Бізнес Словника» компанії FinanceInc. розкриває поняття венчурного бізнесу як запуск підприємства, що здійснюється з метою отримання фінансового прибутку. Венчурний бізнес може також трактуватися як малий бізнес. Це процес інвестування однієї або більше осіб, так само як і груп у бізнесі, із розрахунком фінансової вигоди для всіх інвесторів. Більшість класичних комерційних підприємств створюються на основі ринкового попиту або відсутності пропозиції на ринку. Венчурні підприємства, що засновано на основі прямого обліку потреб споживачів, пропонують розвивати ринкові ідеї і продавати продукт або послугу, які тільки що для цього розроблені [5]. На погляд автора, виходячи з проаналізованих дефініцій, можна зробити висновок, що венчурний бізнес у першу чергу пов'язано з великим ризиком збитковості, про що свідчить тлумачення терміну «venture».

Більшість авторів вказує на те, що венчурний бізнес являє собою підприємницьку діяльність або її сферу, однак деякі визначають венчурний бізнес як ризиковий бізнес, при цьому не згадуючи поняття «підприємництво». У монографії «Венчурний бізнес: управління та особливості розвитку» вказано, що венчурний бізнес — це ризикований бізнес, що є важливою формою технологі-

чних нововведень, яка використовується в умовах комерціалізації результатів наукових досліджень у наукомістких галузях [6]. Білоруські вчені дотримуються схожої позиції, на їх думку венчурний бізнес — ризиковий бізнес, здійснюваний на принципах венчурного фінансування переважно в наукомістких високотехнологічних галузях виробництва, взаємодія двох підприємців — одного з капіталом, а іншого з ідеєю і енергією для реалізації певної науково-технічної ідеї та отримання прибутку [7]. В обох роботах вказано, що венчурний бізнес притаманний лише наукомістким галузям виробництва, тобто на його основі інтегрується новаторська ідея у вже існуюче виробництво, або спеціально засновується окрема компанія-виробник, що реалізує запропонований венчурний проєкт. Джерелом фінансування таких проєктів або компаній виступають венчурні фірми або незалежні інвестори, тобто так звані бізнес-ангели.

Іншу точку зору детально обґрунтовано у роботі В. О. Вишневської, яка вказує на те, що венчурний бізнес являє собою форму розширеного відтворення фінансового капіталу завдяки динамічному оновленню продукції та вдосконаленню технологічної бази виробництва, розвитку нових ринків під впливом науково-технічного прогресу [8]. Тобто вона порівнює венчурний бізнес із формою відтворення фінансового капіталу, що зростає завдяки реалізації комерційного проєкту виробництва новаторської продукції чи послуги. В. Ю. Мавріду в роботі «Методичні аспекти управління розвитком промислових підприємств» вказує, що венчурний бізнес — це система економічних відносин між великими й малими підприємствами з метою застосування науково-технічних досягнень [9]. Як і В. О. Вишневська, науковець наполягає на тому, що венчурний бізнес — це форма відтворення фінансового капіталу. На нашу думку, такий підхід до визначення венчурного бізнесу не є коректним, тому що не відображає повною мірою сутність венчурного бізнесу саме бізнесу. Відтворення фінансового капіталу може стати частиною відносин у сфері венчурного бізнесу, аж ніяк ним самим.

Найпоширенішим серед вітчизняних і закордонних науковців виступає трактування венчурного бізнесу як підприємницької діяльності або її окремої сфери. О.П. Зінченко, В.П. Ільчук, Л.Ф. Радзієвська та В.М. Євтушенко вважають, що венчурний бізнес — це сфера підприємницької діяльності, що пов'язана з реалізацією ризикових проєктів, ризикових інвестицій головним чином у сфері науково-технічних новинок [10]. У даному трактуванні робиться акцент не тільки на те, що венчурний бізнес є сферою підприємницької діяльності, але й на те, що він пов'язаний з високим ризиком.

Такої ж позиції дотримуються і інші вчені. Наприклад, В.Л. Кисіль і Р.В. Садловський у роботі «Венчурний бізнес в Україні, його стан та характерні риси» вказують, що венчурний бізнес — це сфера підприємницької діяльності, що пов'язана з реалізацією ризикових інвестицій у наукомістких галузях господарювання [11]. Також зроблено акцент на фінансування у сфері венчурного бізнесу, зокрема, у роботі вказано, що це можуть бути банки, інвестиційні компанії, спеціалізовані венчурні фірми або незалежні інвестори. Автори також додають, що такий вид бізнесу пов'язаний з великим ризиком, тому його часто називають ризиковим.

А.І. Нікконен та І.І. Родіонов у монографії «Венчурний капітал і прями інвестиції в інноваційній економіці» визначають венчурний бізнес як підприємницьку

діяльність, у рамках якої капітал піддається ризикам збитків, але інвестується в розрахунок на істотний прибуток [12]. У цьому трактуванні не говориться про науковість галузі або технічні новинки, тобто венчурний бізнес асоціюється лише з високим ступенем ризику та не має жодного відношення до інноваційного процесу.

Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник і В.С. Савчук трактують венчурний бізнес таким чином: це один з видів підприємницької діяльності, що характеризується високим ступенем ризику і є основою реалізації нововведень. Отже венчурний бізнес поєднує два види підприємництва: фінансове та інноваційне [13]. У наведеному трактуванні мова йде вже не тільки про високий ступень ризику, а й про новації у виробництві.

Слід також взяти до уваги, що поняття «венчурний бізнес» у першу чергу спирається на феномен підприємництва, яке в свою чергу згідно п. 1, ст. 43 Господарського кодексу України визначається як «самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [14]. У той же час в українському законодавстві не існує детального визначення поняття «бізнес», тому з точки зору закону поняття «бізнес» і «підприємництво» є синонімами.

У праці «Основи менеджменту» вказано, що підприємництво — це основний вид самостійної господарської діяльності, яка здійснюється фізичними та юридичними особами (яких називають підприємцями) від свого імені і на свій ризик на постійній основі. Бізнес — це справа, ділова активність, направлена на вирішення завдань, пов'язаних у кінцевому рахунку зі здійсненням на ринку операцій обміну товарів і послуг між економічними суб'єктами ринку, з використанням форм і методів конкретної діяльності, які склалися в ринковій практиці [15]. Автори вказують також на те, що поняття «бізнес» ширше ніж «підприємництво», оскільки до бізнесу відноситься здійснення будь-яких одноразових комерційних угод в будь-якій сфері діяльності, які направлені на одержання доходу.

Виходячи з проведеного аналізу існуючих дефініцій досліджуваного поняття, вважаємо за можливе виділити три підходи до визначення терміну «венчурний бізнес», що представлено у табл. 1.

Таблиця 1

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВЕНЧУРНИЙ БІЗНЕС»

Назва підходу	Представники підходу	Сутність підходу
1. Ризиковий бізнес	О.Є. Кузьмін, М.Б. Найчук-Хрущ, О.В. Гук, И. В. Войтов, В. М. Анищик, А. П. Гришанович, Н. К. Толочко	Бізнес з великим ступенем ризику, переважно має місце у галузях з великим науково-технічним потенціалом
2. Форма відтворення фінансового капіталу	В. О. Вишнеvsька, В. Ю. Мавріду	Відновлення капіталу у результаті реалізації науково-технічного проекту
3. Підприємницька діяльність або її сфера	О. П. Зінченко, В. П. Ільчук, Л. Ф. Радзієvsька та В. М. Євтушенко, В.Л. Кисіль та Р.В. Садловський, А.І. Нікконен, І.І.Родіонов, Антонюк Л.Л., Поручник А.М. і Савчук В. С.	Сфера підприємництва у якій відбувається реалізації ризикових проектів щодо впровадження науково технічної ідеї

На нашу думку, найраціональнішим є розуміння венчурного бізнесу як підприємницької діяльності або її окремої сфери, але слід брати до уваги значущість високого ступеню ризику. Тому, авторське формулювання поняття венчурний бізнес розроблено на основі двох вище зазначених підходів. За результатами проведеного у роботі дослідження приходимо до висновку, що венчурний бізнес — це підприємницька діяльність, у межах якої відбувається інтеграція науково-технічних розробок та інновацій з високим ступенем ризику у виробничий процес підприємства наукомісткої галузі.

Висновки. Оскільки венчурний бізнес — це новий шлях ведення підприємницької діяльності, проведення наукових досліджень щодо поглиблення суті цього поняття є вкрай важливим для сучасної економічної науки. Проведене нами дослідження дозволило виявити та узагальнити існуючі на цей час дефініції венчурного бізнесу та виділити три підходи, згідно з якими поняття венчурного бізнесу розуміється як ризиковий бізнес, як форма відтворення капіталу та як підприємницька діяльність. Запропоновано авторське трактування поняття «венчурний бізнес», що ґрунтується на комбінуванні першого та третього підходів. На нашу думку, таке трактування дозволяє оцінювати венчурний бізнес як підприємницьку діяльність, пов'язану з ризиковим проектом випуску новітньої продукції.

У подальших роботах плануємо дослідити проблеми залучення венчурного бізнесу до діяльності українських промислових підприємств, а також виявити зв'язок, який існує між інтеграцією венчурного бізнесу та інноваційним розвитком підприємств.

Література

1. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.uaib.com.ua>.
2. The American Heritage® Dictionary of the English Language; Fourth Edition. — Houghton Mifflin Company, 2015. — 960 p.
3. Dictionary and Thesaurus — Merriam-Webster Online. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/venture?show=0&t=1361177538>
4. Tidell J.B. BiblebyBooks; 9th ed./J.B. Tidell. — Baylor university press, 1986. — 116 p.
5. Business Dictionary. Cambridge. — Finance Inc, 2013. — 637 p.
6. Кузьмін О.Є., Найчук-Хрущ М.Б., Гук О.В. Венчурний бізнес: управління та особливості розвитку: монографія / О.Є. Кузьмін, М.Б. Найчук-Хрущ, О.В. Гук. — Львів: ЗУКЦ, 2011. — 194 с.
7. Войтов І.В., Анищик В.М., Гришанович А.П., Толочко Н.К. Инновационная деятельность и венчурный бизнес: методическое пособие / И.В. Войтов, В.М. Анищик, А.П. Гришанович, Н.К. Толочко. — Минск: ГУ «БелИСА», 2011. — 188 с.
8. Вишневецька В.О. Венчурний бізнес як джерело фінансування інноваційної діяльності машинобудівних підприємств в умовах сучасного економічного розвитку України / В.О. Вишневецька // Інвестиції: практика та досвід. — 2010. — № 4. — С. 27–30.
9. Мавріду В.Ю. Методичні аспекти управління розвитком промислових підприємств / В.Ю. Мавріду // Таврический экономический журнал. — Сімферополь, Кримський інститут бізнесу. — № 3-4. — 2012. — С. 76–80.
10. Зінченко О.П., Ільчук В.П., Радзівська Л.Ф., Євтушенко В.М. Стан розвитку організаційних форм венчурного підприємництва і його інфраструктури в країнах світу та в Україні / О.П. Зінченко, В.П. Ільчук, Л.Ф. Радзівська, В.М. Євтушенко. — К.: НДІСЕП, 2014. — 80 с.

11. Кисіль В.Л., Садловський Р.В. Венчурний бізнес в Україні, його стан та характерні риси [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2014/Economics/65283.doc.htm.
12. Нікконен А.И., Родионов И.И. Венчурный капитал и прямые инвестиции в инновационной экономике. — Ч. 1. — СПб.: РАВИ, 2014. — 171 с.
13. Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації: теорія механізм розробки та комерціалізації: Монографія. — К.: КНЕУ, 2013. — 394 с.
14. Паливода А. В. Господарський кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 квіт. 2015 р. — К.: Паливода А. В., 2015. — 189 с.
15. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту: Монографія. — К.: Кондор, 2013. — 664 с.

References

1. Ofitsiyni sait Ukrainskoi asotsiatsii investitsiinogo biznesu. Accessed October 05, 2016. // <http://www.uaib.com.ua>.
2. Dictionaries, American Heritage. American Heritage Dictionary of the English Language: Houghton Mifflin Harcourt. 2015.
3. Merriam-Webster. Accessed October 05, 2016. <http://www.merriam-webster.com/>.
4. Tidell J.B. Bible by Books; 9th ed. Baylor university press. 1986. P. 116.
5. Business Dictionary. Cambridge. Finance Inc. 2015. P. 637.
6. Kuzmin O., Naichuk-Hrusch M., Guk O. «Venchny biznes: upravlynya ta osoblyvosti rozvytku»: monografiya, 2011. 194 p.
7. Voitov I., Anyzchuk V., Gryshanovych A., Tolochko N. «Inovatsyonaya deyatel'nosti venchny biznes»: metodicheskoe posobie. Belisa. 2011. 188 p.
8. Vyshnevskaya V. «Venchny biznes yak dzherelo finansuvanya inovatsiinoi diyalnosti mashynobudivnykh pidpryemstv v umovakh suchasnogo ekonomichnogo rozvytku Ukrainu». Investitsii: praktyka ta dosvid. 2010. P. 27-30.
9. Mavridu V. «Metodichni aspekty upravlinnja rozvytkom promyslovih pidpryemstv». Tavricheski ekonomicheski zhurnal. 2012. P. 76-80.
10. Zinchenko O., Ilchuk V., Radzievska L., Evtushenko V. «Stan rozvytku organizatsiynykh form venchnogo pidpryemstva i ego infrastruktury v krainah svitu ta v Ukraini». NDISEP. 2014. 80 p.
11. Kisil V., Sadlovski R. «Venchny biznes v Ukraini, ego stan ta harakterni rysy». Accessed October 05, 2016. http://www.rusnauka.com/13_NPN_2014/Economics/65283.doc.htm.
12. Nikkonen A., Rodionov Y. «Venchny kapytal i prjamyeyestycii v innovatsiinoi ekonomike». SPb.: RAVY. 2014. 171 p.
13. Antonyuk L., Poruchnyk A., Savchuk V. «Innovatsii: teoriya, mehanizm rozrobky ta komertsializatsii»: monografija. — K.: KNEU, 2013. — 394s
14. Palyvoda A. «Gospodarski kodeks Ukrainy: chyne zakonodavstvo zi zminamy ta dopov. 2015. 189 p.
15. Osovska G., Osovsky O. «Osnovy menedzhmentu» monografija. Kondor. 2013. 664 p.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОНЯТИЯ «ВЕНЧУРНЫЙ БИЗНЕС»

А.О. Чередник, аспирант кафедры предпринимательской деятельности Харьковского национального экономического университета имени Семёна Кузнеця

Аннотация. В связи с ростом стоимости чистых активов украинских венчурных институтов совместного инвестирования и их количества,

исследованы теоретические аспекты понятия «венчурный бизнес», проанализированы существующие современные дефиниции исследуемого понятия в работах отечественных и зарубежных ученых. Впервые выделено три подхода к определению сущности понятия «венчурный бизнес»: в качестве рискованного бизнеса, воспроизводства капитала и предпринимательской деятельности. На основе сочетания двух подходов разработана авторская дефиниция исследуемого термина.

Ключевые слова: венчурный бизнес, риск, рискованный проект, бизнес, предпринимательская деятельность, предпринимательство, наукоемкая отрасль производства.

THEORETICAL ASPECTS OF THE CONCEPT «BUSINESS VENTURE»

A. Cherednik, postgraduate student
Simon Kuznets Kharkov National
University of Economic

Abstract. Due to the growth of net assets' value of Ukrainian joint venture investment institutions and their number, the author investigated the theoretical aspects of the concept of «venture business», analyzed the existing current domestic and foreign definitions of the investigated term. The author for the first time highlighted the three scientific approaches to defining the essence of the concept of «venture business». Such approaches define the investigated term as a risky venture, as the reproduction of financial capital and enterprise activity or its solo sphere. The researcher developed his own definition of the «venture business's» concept based on the combination of the two approaches: venture business as a risky business and as enterprise activity or its solo sphere. The scientific value of the article lies in the fact that the new-developed definition takes into account not only the riskiness of venture business, but also the specifics of the industry in which it is involved.

Keywords: venture business, risk, risky project, business, enterprise activity, entrepreneurship, knowledge-based industry.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2016

УДК 339.56

*Чухрасва Наталія Миколаївна**

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ГЕНЕРАТОР НОВИХ ЗНАНЬ І КОМПЕТЕНЦІЙ У РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Процес безперервного створення інновацій є ключовим фактором розвитку суб'єктів ринкових відносин, яке здатне підвищити їх рівень конкурентоспроможності та результативності діяльності. Досягнення успіху компанії на сучасному ринку передбачає, перш за все, вдосконалення або купівлю нової технології. Трансфер технологій це процес отримання знань і компетенцій, що складається з різних етапів. Автором об-

Наталія Миколаївна Чухрасва — канд. екон. наук, ст. викл. кафедри економіки підприємств, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» nataliya_nch@mail.ru